

Bárdos József

KISPRÓZÁK

Ámoré a győzelem

Még nem is hajnalodott, amikor a báróné óvatosan kicsusszant az ágyból. Meztelen teste megborzongott a hidegtől. Az este megrakott kandallóban már alig volt parázs. Könnyű léptekkel a háló melletti kamarához sietett. Csupas talpa nem ütött zajt a vastagon beszőnyezett padlón. Keze már a kilincsen volt, amikor visszanezett. A férfi édesdeden aludt, fekete fürtjei ziláltan sötétlettek elő a feldúlt párnák közül. A bárónét most szinte anyai érzések futották el ez iránt a sokat próbált fiatal poéta iránt. Ettől kissé zavarba jött: az éjjel egészen másféle érzések vezették. Egy pillanatig még állt, aztán határozott kézzel lenyomta a kilincset.

Még be se lépett a kis szobácskába, szobalánya már ugrott is elé. Suttogott:

– Már forraltattam vizet. Egy frissítő fürdő?

A báróné bólított. Magára kerítette az odanyújtott törökmintás selyemköntöst, és letelepedett a kis empire tabouretre, amely még egy éves sem volt. Egyenesen Párizsból hozatta az ura, a házassági évfordulójukra, azokkal a gyönyörű, szabadon omló, fűző nélkül viselhető, pasztellszín ruhákkal együtt, amelyek közül az egyik most a hálószoba padlóján hever valahol, mert az éjjel nemigen foglalkozott azzal, hogy hová hullik, csak az volt a fontos, hogy minél gyorsabban hulljon le róla.

Három nőcseléd gyorsan és csendben feltöltötte a nagy, fából készült fürdődézsát, amely a szoba sarkában állt. Amikor újra kettesben maradtak, a báróné ledobta magáról a selyemköntöst, és szobalánya segítségével beleereszkedett a kellemesen meleg vízbe. Közben hálát adott Istennek, hogy ilyen szerencséje van az urával, aki annyira megértő, annyira türelmes vele. Különben aligha hordhatná a legújabb párizsi divat szerinti ruhákat, aligha frizérozkodhatna így, hollandi kontyot viselve, miközben a társasági hölgyek még ódivatú hajjal és rémesnél rémesebb kalapokkal díszelnek. És aligha adózhatna ilyen gyakran ennek a Magyarországon igen különösnek számító szenvedélyének, a gyakori fürdőzésnek.

Pedig egyáltalán nem így indult ez a dolog. Amikor megtudta, hogy a nemrég megözvegyült báró őt nézte ki új feleségének, először egészen kétségbe esett. És nemcsak azért, mert azokban a francia regényekben, amelyeket akkoriban az anyja meghozatott magának, és titokban (úgy, hogy az apja meg ne tudja), megengedte, hogy ő is azokon gyakorolja a franciatudását, szóval azokban a francia regényekben, amelyeket így lopva olvasott, a hősnők általában kétségbe estek. Vagy azért, mert hozzá akarták őket kényszeríteni valakihez, akit nem szerettek, vagy, és ezt még borzalmasabbnak írták le ezek a könyvek, mert nem engedték, hogy hozzámenjenek ahhoz, akit szerettek. Talán a nem elég alapos franciatudása tette, de némi zavar keletkezett benne mindennek hatására. Legfőképpen persze az zavarta, hogy már majdnem tizennyolc éves, és

még seholy az a nagy, megismételhetetlen és mindent elsöprő szerelem, ami miatt majd később kétségbe fog esni. És vasárnaponként, amikor szüleinek elkocsiztak a falu templomába, a néma imádságba mindig belecsempészte azt is, hogy add Uram, Istenem, hogy én is kétségbe eshessek a szerelemtől.

De vagy nem jól imádkozott, vagy, mert odafönt mégiscsak jobban tudják, mire is van szüksége egy fiatal lánynak, a nagy szerelem elmaradt.

Ma már persze másként látja a dolgokat, de akkor még tizennyolc sem volt egészen, jóformán még gyermek, napjai a francia- és németleckék, a klavír és a hárfa között oszlottak meg. Akkor két napig sírt, siratta magát meg az álmait, úgy érezte, mindennek vége azzal, hogy egy ilyen vénecske emberhez kötik hozzá az ő fiatalságát. Hiszen a báró már akkor közel járt a hatvanhoz.

– Tudod, Julis, hogy két napig egyfolytában zokogtam? Amikor atyám közölte, hogy a báró megkérte a kezemet, és ő igent mondott – tette hozzá, mert rájött, szobalánya nem tudhatja, merre is kalandoztak a gondolatai.

Ötvennyolc év? Szinte felfoghatatlan volt a számára, hiszen az apja még épp csak elmúlt ötven.

Az édesanyja aztán mégis, lassan megbarátkoztatta ezzel a házassággal. Nem, nem erőszakolta, még rá se beszélt. Nem emlegette, hogy milyen jó dolga lesz, nem hozta fel, hogy afféle parasztnemesből egyszerre bárónévá lehet. Csak úgy vette a dolgot, mint ami természetes, és egyébként is már régen el van döntve. És a sürgető tennivalókkal foglalta le magát, az urát, őt, de még a házi cselédekét is. Hogy hol legyen az esketés? Náluk, a falusi templomban, vagy inkább Kaposváron, a Nagyboldogasszony székesegyházban. Ami mégiscsak rangosabb, meg aztán közelebb is esik a vőlegény birtokához. Hogy milyen legyen a menyasszonyi ruha? Kivel varrassák, honnan hozassák, hisz mégiscsak az egyetlen lányuk esküvője lesz, no meg a báró miatt is ki kell tenniük magukért. Hogy rendben van-e a kelengye? Hogy kit visz, mit visz ő el magával, abba az új, ismeretlen otthonba?

Tenni és kigondolni való ilyen aztán annyi volt, hogy a végére se érhettek, és már el is telt a félesztendő jegyesség.

Közben négyszer-ötször ha látta a jövődöbelijét. Mikor fölment a diétára Budára, aztán mikor hazafelé tartott (mert az őszt, a telet otthon töltötte). A karácsonyi ünnepre is megjelent, eltöltött egy estét az ő falusi kúriájukban. Az éjféle misére is elment velük, de reggel már kelt is útra: a téli nagy vadászat ideje volt, mint most, és a vadászat a báró legfőbb szenvedélye volt már akkor is, azóta is. Ezért is kell most igyekeznie: holnap megint ragyognia kell a társaság előtt. Jóvátehetetlen hiba volna egy vadászatot elrontani valamivel.

Persze ezt akkor még nem tudta. A szülei sem, úgyhogy a lelküket kitették, hogy a lányuk vőlegényének kedvébe járjanak. Napokig tartottak az előkészületek, a főzés-sütés-takarítás, előkerültek a ritkán használatos ezüstneműk, a nagy ünnepekre tartogatott textiliák, a muranói üvegtálak, a német porcelánok. Őt magát is úgy öltöztették, babusgatták arra az alkalomra, úgy mutogatták a bárónak, mint valami különlegesen értékes vásári portékát. Az nem igaz, hogy bánta volna: az egész olyan volt, mint valami nappali álom. Afféle féléber, félrívült állapotban élte végig azt a fél évet, míg eljött az esküvő napja.

Négy üveges batáron indult el a család Kaposvár felé, ezeket a báró küldte értük, cselédekkel, kíséző huszárokkal, kocsira ültetett cigányzenészekkel együtt. Külön kocsin hozták utánuk a holmikat, a kelengyét, miegymást. Az út felénél találkoztak össze a báróval, aki maga is hintóban, huszároktól kísérve jött eléjük. Innentől aztán alig is haladtak, minden faluban eléjük tódult köszönteni a nép, vagy legalább is megbámulni őket. Aztán az esketés Kaposváron, az újabb utazás,

most már a báró kastélyába, ahol újabb vége-hossza nincs ünneplések fogadták őket, este nagy lakoma, tűzijáték, táncmultság. Ha nem is volt akkora felhajtás, mint tavaly júliusban, Széchenyi beiktatásakor, de neki így is világ csudája. Tényleg olyan, mint egy álom.

S nem is ébredt föl belőle talán csak a nászéjszakája reggelén. Vagy talán még akkor sem egészen, hiszen utána is még napokig tartottak a multságok a báró birtokán. Aztán ott volt a csodálatos kastély, amely valamikor végvárként szolgált a török időkben, s csak alig félszázada vett barátságosabb, lakályosabb kinézetet, mellette a hatalmas őspark, amely egészen a kanyargó Compos-patak partjáiig ért. Ott volt az ismerkedés a cselédséggel, az istállóban most már órá is várakozó csodálatos hátaslovakkal, egyszóval mindazzal, ami az ő egészen új, egészen más asszonyéletének lett a része. A régiből alig maradt valami: leginkább még a szobalánya emlékeztette az elveszett lánykorára. Nem is tudja, mi lenne vele nélküle.

Mintha csak megérezte volna, mire gondol a másik, a szobalánynak, aki éppen asszonya hátát mosogatta, lapogatta, dörzsölgette, megállt a keze egy pillanatra.

– Pedig hát nem olyan rossz dolog itt bárónénak lenni – mondta meggyőződéssel.

– Igazad van, de hát mit láttam én előtte a világból? Egy kis vidéki, nemesi kúriában nőtem fel, nem tudtam semmit. Legföljebb a német nyelvtant. Meg a francia etikettet. Majd' tíz éve, hogy a báró felesége vagyok, de azóta összesen egyszer sírtam úgy, egész lelkemből, mint a lánykéréskor: amikor letettem *Fanni hagyományait*. De akkor sem is csak őt sirattam. A megkönnyebbülés szakadt föl bennem. Mert csak akkor értettem meg, milyen szerencsés vagyok, hogy engem elkerült a korai szerelem. De meg jobb embert, mint az uram, nem is kívánhattam volna.

Azért az elején nem volt olyan könnyű, gondolta a báróné. Az ura mintha megfiatalodott volna. Huszonöt év után újra összeült az országgyűlés, minden tele volt lelkesedéssel, bizakodással. A báró meg abban is nagyon reménykedett, hogy most majd születik gyermeke, ha már az első házasságában nem sikerült. Nagy vágya volt ez az urának. Ő meg is értette. De aztán eltelt egy év, kettő, meghalt Lipót, a békeszerető diplomata-király, és ami utána jött, letörte a lelkesedést. Errefelé szalmaláng. minden nagy felbuzdulás. És nekik is tudomásul kellett venniük, hogy az Úr valamiért mégsem áldja meg őket azzal az ajándékkal. Úgy látszik, a bárói ág végleg megszakad. Még most is fáj valahol belül, ha erre gondol. De hát életet csak az Úr adhat, az ő akarata ellenére semmi sem történhet ezen a világon. Ezt a Csokonait is, nyilván, ő küldte neki. Ki tudja, talán kárpótlásként azért a soha meg nem talált nagy szerelemért, vagy a soha meg nem született gyermekért. Vagy csak öngazolást keres, amiért most, életében először, hűlen volt az urához?

– Az már igaz, hogy nagy szerencse ilyen embert találni, mint a báró – mondta a szobalány.

– Bizony – hagyta helyben a báróné. – A tenyerén hordoz, lesi a kívánságaimat, engedi, éljek a kedvem s természetem szerint. És olyan keveset kér cserébe: házi békét, meg hogy tündököljek mellette, de úgy, hogy a barátai meg az ellenségei egyként irigykedjenek rá miattam. Úgyhogy még kora reggel ki kell csempészni innen a poétát. A legjobb, ha el is felejtí rögtön, hogy valaha is járt erre.

– Úgy lesz – mondta a szobalány, miközben az odakészített edényből még egy kis forró vizet öntött a dézsába. – Hát azért az sem is volt véletlen – folytatta az előző gondolatot –, hogy Fes-tetich gróf éppen ide szállt be néhány napra, amikor Somogyon volt átutazóban. A szépség híre messzire elhallatszik.

A báróné kiemelte kezét a vízből, figyelte, ahogy a felszálló pára cseppjei rátelepednek a finom, keskeny keze fejére.

– Látod, ez is milyen nagyszerű. Hogy Festetich gróf, országos hírű kezdeményezője és támogatója a hazai művelődésnek, akit egyformán tisztel mindenki, aki ebben az országban valamit tenni, előre vinni, mozdítani akar, hogy Festetich gróf az uramat becsüli annyira, hogy tiszteletét tegye nála, ha erre jár. Hogy a szépség vonzaná? Azt beszélük, gyönyörű a felesége, az a Sallér Judit. S nem is sokkal idősebb nálam. De meg úgy hírlírik, a grófot jobban vonzza egy-egy új könyv, egy-egy sikerült gazdasági megoldás, vagy éppen az új, fenékpusztai ménese, mint az asszonyok tekintete. Alig is hiszem, hogy a gróf miattam tett volna ekkora kerülőt. Hanem inkább hogy az uramat is beszerezze a csurgói iskola támogatói közé.

Ez a csurgói iskola előző este is terítéken volt, amikor a poéta-vendég új verséből szavalt elő némely strófákat. A báróné kicsit póriásnak érezte ugyan, de néhány sorát mégse tudta felejteni.

Dudva lenne a dudvák
közt az ananász,
kanász marad, akinek
a nevelője kanász.

Nem lehetett nem figyelni rá, pedig olyan sovány, olyan elesett volt, ahogy ott az asztal végén ágált. Az urak meg nógatták, hogy csak mutasson még. Hallani akartak valamit abból a Dorotytyából, aminek a híre szertejár egy ideje Somogyban. Azt beszélük, hogy maga Festetich akarja kiadatni.

– Ezt a poétát is előbb a gróf ajánlotta a figyelmünkbe – szólalt meg újra a báróné. – Azt mondta, hogy nagy sérelmek és nagy csalódások után lábadozik a környéken. Hogy valami kis bátorításra, vigaszra volna szüksége. Akkor hívta meg az uram először. Még márciusban.

Már akkor megakadt a szeme ezen a lányos arcú, rajongó tekintetű fiatalemberen. S észrevette, hogy azok a nagy, dióbarna szemek is gyakran függtek őrajta. Volt akkor, tavasszal is egy veszélyes pillanat, amikor egyik ebéd előtt, a parkban véletlen összeakadtak. A poéta nagyon heves volt, ő kicsit meg is rémült tőle, de szerencsére épp csöngettek az ebédhez.

Azóta nem látta. Most azzal kezdte, hogy egy levelet csempészett a kezébe. Egy neki címzett verset. Ugyanaz a meggondolatlan heveség szólt a versből, mint a szerzőjéből akkor, ott, a parkban:

Ah, remélni tán nem szégyen,
ah, tán erre rámegegyek,
hogy Josepha enyim légyen,
s én Josepháé legyek.

– Tudod Julis - fordult a báróné újra szobalányához, aki kétoldalt előrenyúlva most asszonya feszesen előre álló melleit kezdte masszírozni –, nagyon jól látja a Festetich gróf, hogy milyen ember ez a poéta. Azt mondta róla, hogy igen nagy tehetség, pedig jóformán még siheder. De mindig bajba keveredik, mert nagyon rakoncátlan egy ember.

– Az ágyban is rakoncátlan volt? – kérdezte nevetve a szobalány.

Az asszony fölemelte, és a tarkóján, a kontya mögött fogta össze a két kezét, hogy szabad utat engedjen a szobalány munkálkodásának. Ahogy félig hátrafordult, és a hátán megcsillant a gyertyák fénye, épp olyan tüneményes látványt nyújtott, mint egy Ingres-festmény.

– Tán beszámolást vársz tőlem? – nevette el magát ő is – Annyit mindenestre mondhatok, hogy a költészetben sokkal járatosabb, mint a szerelem mesterségében volt.

– Volt? – kérdezte a szobalány, és tovább haladt lefelé a báróné testén.

Nem volna illendő, hogy többet eláruljunk a két nő titkos beszélgetéséből. De talán mindenél beszédesebb a barokkos hálószoza baldachinos ágyában alvó fiatal poéta egy kéziratban terjedő strófája:

Asszonyoknak sokat nem kell
huncutkodnia:
hiszen úgyis Ámor semper
vincit omnia.

Régen elzengtek Sappho napjai

A téli nap kemény fényeket vetett a havas aszfaltra. A költő lassan lépegetett, bárki azt gondolhatta volna róla, hogy nemrég jött valahonnan vidékről és még nem vette fel Pest, a nagyváros rohanó tempóját. Pedig hát hol van már az a vidék? Szekszárdot elveszítette, Baja, Fogaras, Szeged sosem volt az övé. Ha elvonulhatna valami hegyre, mint egy középkori remete, valami békés menedékbe, ahol nem érné el ez a zajos, barbár sürgölődés. Az jó volna. Igen. Mert látja már, Pest sem lesz az ő városa, megmarad most már örökre hontalannak, magányos farkasnak ebben az őrjöngő farkascsoportokkal teli világban.

Hazafelé tartott. Végig a Baross utcán, aztán majd jobbra, Szentkirály utca, Reviczky utca. Ráért, nem volt miért sietnie. Otthon nem várta semmi. Talán Lőrinc. Ha otthon van egyáltalán. Ha az a lakás otthon egyáltalán.

Talán mégis jobb lett volna az anyjára hallgatni. Befuthatna szép megyei karriert. Mint majd az öccse. És elkerülte volna azt a sok kínt, amit az ide-oda hányattatás, a soha meg nem elégedés, az örök magány okozott. Odahaza nem érte volna olyan felkészületlenül semmi, mint itt Pesten ez a zavaros forradalom. Micsoda tévedés volt azt hinni, hogy az ember megmaradhat embernek, megmaradhat költőnek, a klasszikusok rajongójának ebben a világban. Ahol mindenki a saját örületei alapján ítél, ahol mindenki átgázol a másikon, ha az érdeke éppen úgy kívánja.

Adynak persze ez is sikerült. Neki nem kellett szembenéznie sem a vörös uralommal, sem a fehérrel. Ő megkapta a bűvös öl melegét, a nagyot, a mélyet, az asszonyit. És learatta a naiv szűz fehér szerelmét, és annak minden szépségét is. Hogy aztán itt hagyja letörten, árván, jövőtlen. Tudott jókor lelépni a színről. Megtehetette: mindent elért, mindent megkapott. Hírt, dicsőséget, elismerést. Úgy tisztelegtek előtte már életében, mint egy király előtt. Igaz, talán tényleg király volt. De lám, a királyok sem élnek örökké.

Szegény Bertuka, szegény trónja fosztott özvegy királyné! Tőle remélt volna megváltást az az asszony? Amikor már nem tudja áttörni saját magányának a falát sem? Benne látta volna a megmentőjét? És őt, a férfit ugyan ki fogja megmenteni? Néhány éve talán még képes lett volna elhíttetni magát, hogy ki tud törni, de a bűvös kör azóta végleg bezárult.

Milyen szerencse, hogy megtalálta Márffy az a nő. Márffy érdekes ember. Érdekes művész. Olyan itáliai kékjei vannak, akár a mennybolt. Amilyenek csak Dante világa fölött lebegnek. Talán meg tudja adni Bertukának az örökkévalóságot. Ahogy ő sohasem lett volna rá képes.

Az ő élete régen eldöntött. Talán amikor nem ment fel Katinkához.

Pedig már a találkozás csoda volt. Mintha annyi év után Szekszárd, az ifjúság utána nyúlt volna. Éppen Budáról gyalogolt hazafelé. Tavasz volt, március, a Kaffka Margit-féle vasárnap délutánok egyike után. Istenem, Margit asszony is hova lett! Mintha ennek a rettenetes háborúnak nem lett volna elég a sok halott ott a fronton, aratott egyet a spanyolnáthával a békés városokban is.

De ez még sokkal az előtt volt. Azon a vasárnapon ismerős hang szól utána.

– Maga az, Misike?

Misikének senki nem szólította évek óta. Az anyja hívta így valamikor, meg az a kislány a szomszédból. Szegény! Rajta próbálta ki magát, mert már akkor tanárnak készült. Neki olvasta, tanítgatta előbb a Flóri könyve kis versikéit, aztán a nagy fölfedezést, Arany Jánost. A balladákat, a Toldit, a Buda halálát. Meg a saját kusza verseit később. Akkor már gimnazista volt, Pécsen élt, csak a vakációra utazott haza a régi házba, a nagymamához. Közben a kislány is észrevétlen kinőtt a gyermekégből. Az a hat-hét év, ami köztük volt, egyre kevesebbnek érződött. De a kapcsolatuk mindvégig a régi maradt. Milyen természetesnek vette, ami, ma már tudja, valódi ajándék volt: egy lassan nővé érő leány, aki figyelemmel, sőt valóságos áhítattal hallgatta kamaszosan öntelt beszámolóit, túrte változékony hangulatait.

– Nem hittem volna, hogy valaha még találkozunk – mondta a lány.

Akkor már a körúton, egy kis körúti kávéházban ültek, a lány tejszínhabos kávéit ivott, mazsolás kaláccsal. A mazsolákat rendre kiszedegette a tésztából, és miután megszemlélte, nagy gyönyörűséggel külön eszegette meg. Olyan békés, olyan idilli volt minden, mintha az a tíz év, mióta nem találkoztak, nem is létezett volna. Akkor még állt az idő. Egy felfoghatatlan, ezeréves

birodalom, egy felfoghatatlan, vénségesen vén király, egy örökkévalónak tűnő ifjúság. Hogy aztán minden belezuhanjon a háború feneketlen sötétjébe, és egyre gyorsuló tempóban hulljon, hulljon azóta is lefelé.

– Olvastam a verset – mondta a lány, és újabb korty kakaót engedett a mazsolák után. – Mit gondolsz, otthon tudják, hogy nekem írta?

Katinka. Kis Kató. Szeme kék, mint a tó. Igen, játszott már otthon is a nevével.

Csillog a fák mögött a tó.

Haljunk meg együtt, kis Kató.

Meghalni együtt. Micsoda kamaszos nagyözön. Meghalni a szerelemben? Azt inkább. Menynyit álmódzott róla. Hányszor elképzelte, amint falja azokat a csipkeblúz alatt szerényen meghúzódozó melleket! Igaz, ezt csak azután, hogy ott, Fogarason belekóstolt annak a másiknak a szerelmébe. Akinek már a neve is Erősz szolgálója volt: Emike (sohasem Emma). Mikor egy éjjel, a szerelmi hév csillapodásával elmagyarázta neki, hogy a nevét akár az emik, emlő szóval is kapcsolatba lehet hozni, az megengedte, hogy mindjárt gyakorlati próbát is tegyen. Emike sincs már. Ő is lelépett a színről, még csak el sem búcsúzott tőle. Nem volt olyan szép, mint Katinka, olyan fiatal se, de valóság volt, ölelő és ölelhető valóság.

– Tudja, már két éve egy vénségesen vén nénikénél lakom, anyám távoli rokona. Mikor befejeztem az Erzsébet nőiskolát, nem tudtam, mihez is kezdhethnék magammal. Persze elmehettem volna valami Isten háta mögötti faluba tanítónőnek. De megszerettem Pestet. És a ferencvárosi postahivatalban állást kínáltak. Így hát maradtam.

A lány beszélt, beszélt, ő meg csak ült, hallgatott. Annyi minden ostobasággal volt tele a feje akkoriban. Ma tudja már, hogy Katinkának azon a vasárnap délutánon nyitva volt a szíve. Akkor talán még Szekszárd is visszaszerezhető lett volna.

– Mindig tudtam, hogy igazi költő lesz magából. Annyira más volt, mint a többiek. És, ugye nem nevet ki? Azt játszottam, hogy én leszek a szerelme, a múzsája, a mindene! – A lány elpirult, abbahagyta az evést is, hátradőlt a széken. – Butaság. Elmúlt – mondta aztán.

Ő próbálta meggyőzni, hogy épp ellenkezőleg, ez a találkozás nem lehet véletlen. A sors akaratára, hogy így legyen. Istenem, mit össze nem hordott. És milyen büszke volt magára, amikor a lány, látszólag az unszolásnak engedve, beleegyezett, hogy újra találkozzanak. Sőt, megengedte, hogy a következő vasárnap fölmenjen hozzá.

– Tudja, vasárnap délután a néni mindig elmegy a Gerbeaud-ba. Ott találkozik olyan hozzá hasonló, fogatlan nénikékkal. Mignont esznek, nyáron fagyaltot is. Eltrécselnek két-három órát. Néha többet.

Hazáig kísérte a lányt, aki egész úton csak beszélt, beszélt. De ahogy a kapu elé értek, hirtelen elhallgatott. Elővette a nagykapu kulcsát, kinyitotta a kaput, aztán csak állt, mint aki nem tudja, mit is tegyen. És ő is hallgatott. Nem tudta levenni a szemét a széles karimájú kalap alatt feltűzőtt éjfekete hajról, azokról a kék szemekről, a fitos kis orrocskáról, amelyen az első tavaszi napsugár hatására már megjelent egy-két apró kis szeplőfolt. Hogyan is mondhatta volna el, hogy menyire megdöbbenett ez a találkozás. Hogy mennyire szeretné megölelni, szeretné megízlelni azokat a duzzadó ajkakat. Próbálta elképzelné, milyen is volna kiszedegetni a tüket ebből a hajból, milyen is volna, ha lehullana a lányról a csipkeblúz, a hosszú, sottis gyapjúszoknya. Váratlanul az a régi kép nyomakodott elő:

Hogy bomlanak, hogy hullanak
a fésűk és gyűrűs csatok,
ha büszkén a tükör előtt
bontod villanyos hajzatod ...

Kályhában fellobog a láng,
falon az óra elakad,
ha büszkén a tükör előtt
kibontod élő derekad.

De az más volt. Az elmúlt, buja, forró, téli éjszakák kísértetét most legyőzte ez a vidám, váratlan, tiszta kis délután.

Még szerencse, hogy az üzletek zárva voltak a ház földszintjén. Csak a kirakati bábu szemlélte őket közömbösen. Mit is gondoltak volna az emberek róluk, ahogy ott álltak a koraeste időtlenségében, egy fortyogó város kellős közepén.

– Jövő vasárnap. Négy után. Ha tiszta a levegő, nyitva lesz az ablakom. Látja, ott fenn, a harmadikon, jobb felé. Akkor csöngessen fel nyugodtan – mondta aztán a lány. Hirtelen megszorította a kezét, az apró ujjak belesimultak nyitott tenyerébe. Aztán, egy pillanat, már be is szaladt, és a kapu hangos kattanással csukódott be mögötte.

Micsoda hét jött! A diákjai is érezhettek valamit, mert mintha csendesebbek lettek volna a szokásosnál. Vagy csak ő volt türelmesebb, kevésbé idegesítette a zajuk, a nemtudásuk? Régen volt. Majd tíz éve már.

Hogy nézett rá, milyen alázattal hallgatta mindig az a lány. De jó is volna ma valaki, akárki, aki úgy tudna felnézni rá. Azóta pedig tényleg költő lett, híres, kinyomtatják a verseit. A Nyugatnál is számon tartják. Igaz, megjárta a poklokat, ostoba detektívek alázhatták meg, de mégis, Lőrinc egyenesen mesternek szólítja. Persze ismeri a fajtáját. Az Ady-félék közül való, még ha a tehetsége a nyomába se ér a királynak. Az ilyenek úgy vesznek el mindent, amire szükségük van, amit csak megkívánnak, olyan anyag természetességgel, mintha minden kijárna nekik. Ezt a Tanner Ilonkát is, aki pedig nem Lőrinchez, hanem hozzá jött föl a verseivel, hogy magába bolondította. De ugyanilyen hanyagul dobják is el, ami már nem kell nekik. Tudja jól, mire számíthat ettől az ifjú titántól. Hálára semmiképpen.

Istenem, ha ő is ilyen lett volna húsz és harminc között! Valami elemi vadság, valami barbár bátorság kellett volna hozzá. Amilyennel Desiré ott merte hagyni az egyetemet, a beporosodott professzorokat, és újságírónak állt. Míg ő csak sodródott céltalan, Bajára, Szegedre, Fogarasra. S mire a Holnapot összehozták, a többiek mind ismert nevek lettek. Csak az ő versei porosodtak az íróasztalon a dolgozatfüzetek mellett. Adyra meg igazán nincs oka haragudni. Ha nem áll az antológia mellé, talán a kiadásig se jutnak el vele.

Ki tudja, nem lett volna-e jobb? Élni a declinációk és a preparációk világában, lenni vidéki tanárnak, aki hétvégeken latin költőket, s némi passzióból talán olaszokat is fordítgat magának, hogy megmelegedjenek albérteti szobája hidegében elgémberedett ujjai.

A Szentkirály utcához ért, de mielőtt befordult a sarkon, még egyszer a szemébe villant a budai hegyek felé ereszkedő kései nap hideg fénye. Erről újra eszébe jutott az a vasárnap délután. Az a második, amikor elindult, hogy mégis megszerezze, mégis megtalálja azt, amiről azt hitte, hogy már sohasem lehet az övé. Akkor is ilyen lassan lépegetett, mintha csak szándékosan késleltetné a pillanatot, amikor szembe kell néznie az ifjúságával. De akármilyen lassan ment, végül csak odaért

a házhoz, ahol Katinka lakott. Egy darabig ténfergett a másik oldalon, aztán megállt, fölnézett a harmadik emeletre. Az ablak tárva-nyitva.

Zavarba jött. Mit keres ő itt ennek a lánynak az ablaka alatt? Egyáltalán: mit akar tőle? Elvenni az ifúságát? Az ártatlanságát? És mit adhat érte cserébe? És ami még rosszabb, mi marad neki magának holnapra, holnaputánra, ha most elveszi, amit odakínálnak. Gyerünk, biztatta magát, nem túl nagy meggyőződéssel.

Már éppen indult volna, amikor az első emeleten kinyílt az erkélyajtó. A háziúr lakása lehetett, erkélye a ház középpontjában állt. Egy sereg ünneplőbe öltözött férfi és nő lépett ki rajta. Betöltötték az erkélyt. Nevetgéltek, zajongtak. Ő meg úgy érezte, egyenesen őt akarják meglesni. Az ő titkát akarják elrabolni. Nem tudta, mit tegyen. Átmenni és becsöngetni most mindenestre lehetetlennek látszott. Mit gondolnának róla ezek az emberek? És Katinkáról.

Csak ekkor fogta fel, hogy a lány mi mindent kockáztat miatta. Miatta vagy érte, mindegy. Megdöbbsent. Hogy is fogadhatta el ezt a meghívást? Hogy is képzelhette, hogy átgázolhat erkölcsön, szokáson? Évtizednyi tanársággal a háta mögött belekeveredni egy ilyen kétes szituációba? Egy ilyen zavaros viszonyba? Így akarja Szekszárdot visszakapni? Szekszárdot, ahol hetven év után is, mint afféle bűnös költői túlkapást, számon tartják, hogy Petőfi megcsókolta Sass Erzsikét? Akinek hetven évig kellett ezt az emléket magán viselni és elviselni?

Négy-öt éves lehetett. Ők éppen vendégségbe siettek valahová, emlékszik, kézen fogva ment az anyjával, amikor véletlen a Zöldkút téren, igaz akkor már Garay térnek hívták, de még mindig a régi nevén emlegették, összetalálkoztak azzal az ősz hajú, kissé hajlott hátú nénikével. Most is látja maga előtt, amint apró léptekkel haladt a főtéri cukrászda irányába. Ahogy kissé eltávolodott tőlük, az édesanyja lehajolt hozzá, és odasúgta:

– Jól nézd meg azt a nénit! Ő az, akit megcsókolt az a nagy költő, a Petőfi Sándor.

Akkor nem is értette először, hogy vajon mi tetszhetett Petőfi Sándornak ebben a vénségesen vén néniben.

Ó, gyermeki együgyűség! Szekszárd nem felejt, és nem bocsát meg soha semmit.

De talán nem is akarja, hogy Szekszárd őt visszafogadja. Elszakadt onnan, mert el akart szakadni, mert nem akart megmaradni porosnak, provinciálisnak, múltba temetkezőnek. Mert más akart lenni, mert meg akarta találni saját magát, a saját útját. Még ha ennek a magány volna is az ára.

Még egyszer fölpillantott a neki üzenő kitárt ablakra, aztán összehúzta magán a felöltőt, és határozott, gyors léptekkel elindult haza, hogy soha többé azután ne keresse föl azt a környéket.

Katinka. A drága, kedves kis Kató. Vajon mi lehet vele? Hazatért a szülővárosába? Vagy itt maradt Pesten? Bizonyára talált magának valakit azóta. Vagy megmaradt ferencvárosi postáskisasszonynak? Mindegy is. Az ő számára örökre az marad, az a friss öröm, az a kézszerítés ott a kapu előtt.

Most más világ van. Kegyetlenre fordult az idő. Mi lesz ebből? Mi tartja majd össze őket Ady nélkül, Margit asszony nélkül. Hatvany is Bécsben. Nemcsak Desiré szülővárosa elérhetetlen, nemcsak Bertuka otthona, ő is elveszített mindent: Szekszárdot, reményt, jövőt.

De a művészet él. A művészetnek élnie kell. És ő sem adja meg magát. Meg fogja mutatni, hogy van élet Szekszárdon kívül! Emelt fővel fog visszamenni oda. És nem egyedül. Nem magányosan. Be fogja bizonyítani, hogy van, aki ma is felnéz rá, aki odaáldozná érte az életét.

Hazaért, kinyitotta a lakás ajtaját. Feltette a fogásra a kalapját, felakasztotta a felöltőjét. A kulcsörgésre válaszul odabentről Lőrinc szól ki:

– Maga az, mester?

– Én vagyok – felelte, majd jókedvűen, mert éppen ebben a pillanatban érte a megvilágosító gondolat, hozzátette: – Elveszem feleségül Tanner Ilonkát.